

ИНДЕКС НА РАЦИОНАЛНОСТ
ИНДЕКС НА РАЦИОНАЛНОСТ
ИНДЕКС НА РАЦИОНАЛНОСТ

19

ИНДЕКС НА РАЦИОНАЛНОСТ

19

Скопје, јули 2022 година

Издавач:

Центар за граѓански комуникации

Лектура:

Татјана Б. Ефтимоска

Ликовно-графичко обликување:

Тамара Равњанска-Настева

Печати:

ДатаПонс Скопје

Тираж:

250 примероци

Бесплатен/некомерцијален тираж

CIP - Каталогизација во публикација Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје
35.073.53:005.584.1(497.7)"2020/2021"

ИНДЕКС на рационалност 19. - Скопје : Центар за граѓански комуникации, 2022. - 20, 20 стр. : табели ; 20 x 20 см

Насл. стр. на припечатениот текст: Index of rationality 19 / translation from macedonian to english Katerina Dimishkovska. - Обата текста меѓусебно печатени во спротивни насоки. - Текст на мак. и англ. јазик

ISBN 978-608-4974-13-0

1. Index of rationality 19 а) Јавни набавки -- Рационално трошење -- Мониторинг -- Македонија -- 2020-2021

COBISS.MK-ID 58105861

Годишната програма на Центарот за граѓански комуникации е поддржана од програмата Цивика Мобилитас

Citizens for change!

The logo for NIRAS consists of the word "NIRAS" in a bold, red, sans-serif font.

The logo for FCG consists of the letters "FCG" in a bold, blue, sans-serif font, followed by a small yellow dot.

МАКЕДОНСКИ
ЦЕНТАР ЗА
МЕЃУНАРОДНА
СОРАБОТКА

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Цивика мобилитас е проект на Швајцарската агенција за развој и соработка (СДЦ) кој го спроведуваат НИРАС од Данска, Македонскиот центар за меѓународна соработка (МЦМС) и ФЦГ Шведски развој АБ (ФЦГ Шведска)

Содржината на оваа публикација е единствена одговорност на Центарот за граѓански комуникации и на ниту еден начин не може да се смета дека ги одразува гледиштата на Цивика мобилитас, на Швајцарската агенција за развој и соработка (SDC) или на организациите што ја спроведуваат.

ИНДЕКС НА РАЦИОНАЛНОСТ

19

СОДРЖИНА

1. ЦЕЛИ И МЕТОДОЛОГИЈА	5
2. ИНДЕКС НА РАЦИОНАЛНОСТ.....	7
2.1 Индекс на рационалност за прочистувачи за воздух	8
2.2. Индекс на рационалност за лаптоп компјутери	12
2.3. Индекс на рационалност за индустриска сол	15
3. ГЕНЕРАЛЕН ЗАКЛУЧОК.....	19

ЦЕЛИ И МЕТОДОЛОГИЈА

1

Центарот за граѓански комуникации од Скопје е единствената невладина организација во Република Северна Македонија која спроведува директен и сеопфатен мониторинг на јавните набавки во земјата. Во обид да даде дополнителен придонес кон унапредување на состојбите во оваа сфера, Центарот го изработува т.н. индекс на рационалност во трошење на јавните пари. Целта на овој инструмент е да се мери ефикасноста во трошењето на јавните пари, да се откриваат слабите точки во системот и, во крајна линија, да се влијае врз институциите да бидат порационални во трошењето на буџетите кои се полнат со пари од граѓаните.

Индексот на рационалност се изработува преку споредба на цените по коишто различните институции купуваат исти производи, услуги или работи. Фактот што индексот опфаќа ист вид производ, услуга или работа дава можност, освен споредба на цените, да се претстави и различниот однос на државните институции при спроведувањето исти видови јавни набавки.

Индексот е показател за државните институции којшто треба да им послужи како основа за подобрување на рационалноста при јавните набавки, односно при трошењето на јавните пари. Со оглед на тоа што просечните цени во индексот претставуваат просек од цените што ги постигнале самите институции и не значи дека се тие реален или пазарен одраз на вредноста, целта на државните институции треба да биде подوماќинско трошење на јавните пари, бидејќи за истите набавки, други институции постигнале поповолни цени на пазарот.

Разликите во цените коишто институциите ги плаќаат за исти видови производи и услуги упатуваат на потребата од подетални истражувања на пазарот пред објавување на тендерите и од усогласување на пристапот на договорните органи кон набавка на исти видови производи.

Во примерокот за изработка на индексот се вклучени сите договорни органи од национално и од локално ниво, што значи од министерства и општини, преку јавни претпријатија и агенции, до училишта и градинки.

Во изработката на индексите на рационалност се користат секундарни извори на податоци, и тоа:

- Електронскиот систем за јавни набавки и
- Барања за слободен пристап до информациите од јавен карактер во однос на техничките карактеристики на предметите на набавка, нивната цена и купените количини.

Значајно е да се напомене дека во индексот на рационалност се објавуваат имињата на договорните органи, но не и имињата на фирмите со кои се склучени договорите (иако се располага и со овие податоци), бидејќи одговорноста за рационално трошење на јавните пари им припаѓа на договорните органи. Ова, секако, не значи дека одговорноста за законско постапување не им припаѓа и на понудувачите. Оттука, имињата на фирмите се споменуваат само во контекст на коментирање одредени наоди од истражувањето.

ИНДЕКС НА РАЦИОНАЛНОСТ

2

Деветнаесеттиот индекс на рационалност е изработен за следниве три видови производи:

- **прочистувачи на воздух;**
- **лаптоп компјутери и**
- **индустриска сол.**

Во изработката на индексот на рационалност за овие производи се вклучени 21 институција на национално и на локално ниво кои во текот на 2020 и 2021 година имале ваков вид набавка.

Во изработката на индексите, цените на избраните производи и услуги се обезбедуваа преку барања за пристап до информациите од јавен карактер, доставувани до сите договорни органи чишто набавки беа евидентирани на Електронскиот систем за јавни набавки. Идејата е, со изработка на индексот на овие три вида производи, да се детектираат евентуалните разлики во цените и да им се помогне на договорните органи да ги осознаат движењата на цените за овие производи и во иднина да работат врз подобрување на рационалноста во трошењето на јавните пари.

2.1. Индекс на рационалност на прочистувачи на воздух

Прочистувачите за воздух се купувани по цени од 8.024 до 15.143 денари. Притоа, говориме за прочистувачи чии главни карактеристики се речиси идентични во однос на површината на просторот за прочистување, како и во однос на волуменот на прочистен воздух.

Соодносот на најниската и највисоката цена на прочистувачите на воздух вклучени во индексот изнесува 1:1,89, што значи дека највисоката цена, која за овие апарати ја платила Агенцијата за електронски комуникации, е за 89 % повисока од цената по која прочистувачите на воздух ги купиле од АД Електрани од 8.024 денари. Значајните разлики во цените не можат се објаснат со минималните разлики во техничките спецификации на прочистувачите, ниту со применетите постапки за јавни набавки. Високите разлики во цените и во овој индекс не можат да се објаснат ниту со купените количини, бидејќи највисоката цена ја платила Агенцијата за електронски комуникации (АЕК), која впрочем купиła и најголем број прочистувачи.

Индекс на рационалност за прочистувачи на воздух (цена за 1 прочистувач за воздух)

Договорен орган	Простор за прочистување	Волумен на прочистен воздух	Цена во денари со ДДВ	Разлика во однос на просекот
АД Електрани на Северна Македонија	35-40 м ²	350 м ³ /h	8.024	-37,4 %
Регулаторна комисија за енергетика и водни услуги на РСМ	35 м ²	/	8.184	-34,7 %
Општина Велес	35 м ²	390 м ³ /h	10.540	-4,6 %
Просек			11.026	0 %
ЈОУДГ „БАМБИ“ Македонска Каменица	30-50 м ²	390 м ³ /h	11.210	+1,6 %
Агенција за пошти	30-35 м ²	320 м ³ /h	11.841	+6,9 %
ЈП Службен весник на РСМ	26-45 м ²	380 м ³ /h	12.238	+9,9 %
Агенција за електронски комуникации	36 м ²	300 м ³ /h	15.143	+27,2 %

*Просек од цените што ги плаќаат за оваа набавка институциите вклучени во индексот

Во изработката на индексот првично беа вклучени 20 институции кои во периодот јули 2020 – декември 2021 година објавиле оглас за јавна набавка на прочистувачи на воздух. По анализата на техничките спецификации на овие набавки, констатирано е дека, според просторот за прочистување, соодветни се 9 институции, гледано од аспект на големината на просторот што треба да се покрие. Но, во натамошната анализа на податоци беше констатирано дека СУГС „Георги Димитров“ – Скопје, иако бара прочистувач за површина од 35 м² и со волумен на прочистен воздух од 390 м³/h, сепак, заедно со прочистувачот барал и комплет резервни филтри, додека СУГС Гимназија „Орце Николов“ – Скопје, за просторија со површина од 38 м², барала прочистувачите да имаат

волумен на прочистен воздух од 475 m³/h. Со оглед на овие разлики, овие прочистувачи се исклучени од директно вклучување во индексот на рационалност, но цените по коишто се купени овие прочистувачи се сепак значајно повисоки и го наметнуваат прашањето дали техничките спецификации биле изготвени во духот на рационално трошење на јавните пари. Имено, СУГС „Георги Димитров“ – Скопје купило 21 прочистувач по цена од 31.742 денари, додека, пак, СУГС Гимназија „Орце Николов“ – Скопје купила 8 прочистувачи по цена од 36.214 денари.

Како што може да се види од индексот на рационалност, три институции ги купиле прочистувачите по цени што се пониски од просечната и до 37 %, а четири институции платиле натпросечно висока цена и до 27 %.

Значајните разлики во цените не можат да се објаснат со применетите постапки. Имено, според законските обврски, Агенција за пошти, детската градинка „Бамби“ од Македонска Каменица, ЈП Службен весник на РСМ и Регулаторна комисија за енергетика и водни услуги на РСМ спровеле набавки од мала вредност со користење на најниската цена како критериум за избор на најповолна понуда и предвиделе електронска аукција. Агенција за електронски комуникации, Електрани на Северна Македонија и Општина Велес, пак, поради поголема вредност на своите набавки, спровеле т.н. „поедноставена отворена постапка“ со користење на најниската цена како критериум за избор на најповолна понуда. Притоа, од овие три договорни органи, само Општина Велес планирала и е-аукција. Бројот на доставени понуди во овие тендерски постапки се движел од 2 до 6. Притоа, во постапката каде што е добиена најниската и највисоката цена и каде што се применети идентични постапки исто така имало и ист број на понуди, а тоа е по 2.

Највисоката цена на купените прочистувачи на воздух не може да се оправда ниту со набавените количини на производите. Имено, токму институцијата (Агенција за електронски комуникации) која купила најголем број прочистувачи, и тоа 60, платила и највисока цена за нив, од 15.143 за парче. Овие наоди упатуваат на констатација дека некои други фактори влијаеле врз разликата во цените.

Купени количини на прочистувачи за воздух

Договорен орган	Број на прочистувачи	Разлика на поединечната цена во однос на просекот
АД Електрани на Северна Македонија	25	-37,4 %
Регулаторна комисија за енергетика и водни услуги на РСМ	7	-34,7 %
Општина Велес	15	-4,6 %
ЈОУДГ „БАМБИ“ Македонска Каменица	9	+1,6 %
Агенција за пошти	2	+6,9 %
ЈП Службен весник на РСМ	8	+9,9 %
Агенција за електронски комуникации	60	+27,2 %

*Количините се утврдени во согласност со тендерските документации

2.2. Индекс на рационалност на лаптоп компјутери

Цените по коишто институциите ги набавувале лаптоп компјутерите, со димензии од 15,6 инчи, хард диск од 256 GB, рам меморија од 8 GB, брзина на процесор од 3,4 до 4,10 GHz и со вграден оперативен софтвер Windows 10 Pro, се движат од 33.600 до 55.028 денари.

Соодносот на најниската и највисоката цена изнесува 1:1,64, што значи дека највисоката цена, која за лаптопот ја платил Фондот за ПИОМ, е за 64 % повисока од цената на ЈЗУ Универзитетска клиника за радиотерапија и онкологија. Притоа, лаптопите со натпросечно високите цени се со најслаб процесор, односно со Intel core i-3.

Индекс на рационалност за преносни (лаптоп) компјутери од 15.6 инчи (цена за 1 лаптоп со вграден оперативен софтвер Windows 10 Pro)

Договорен орган	Процесор	Рам меморија	Меморија на хард дискот	Брзина на процесорот	Цена во денари со ДДВ	Разлика во однос на просекот
ЈЗУ Универзитетска клиника за радиотерапија и онкологија	Intel core i-3	8 GB	256 GB	4,10 GHz	33.600	-31,9 %
Агенција за национална безбедност на РСМ	Intel core i-7	8 GB	256 GB	3,5 GHz	36.666	-20,9 %
Општина Битола	Intel core i-3	8 GB	256 GB	3,4 GHz	43.050	- 3,0 %
Просек					44.335	0 %
АД Развојна банка	Intel core i-3	8 GB	256 GB	4,1 GHz	53.330	+16,9 %
Фонд за пензиско и инвалидското осигурување	Intel core i-3	8 GB	256 GB	4,1 GHz	55.028	+19,4 %

*Просек од цените што ги плаќаат за оваа набавка институциите вклучени во индексот

Во изработката на овој индекс, иницијално беа вклучени 43 тендери спроведени во периодот декември 2020 – декември 2021 година и по нивната анализа, пронајдена е усогласеност кај 9 тендери за набавка на преносни компјутери со 8GB рам меморија, 256 GB хард диск и 15,6 инчи монитор. Но, натамошната анализа на податоците водеше кон оценка дека соодветна споредба може да се обезбеди во набавките на само пет институции, бидејќи кај останатите четири (ООУ „Страшо Пинџур“ – Карбинци, ООУ „Никола Карев“ – Кочани, СОУ Гимназија „Д-р Ибрахим Темо“ – Струга, ССОУ „Димитрија Чуповски“ – Велес) беше констатирано дека набавките не им предвидуваат вграден оперативен софтвер Windows 10 Pro или еквивалентен.

Како што може да се види од табеларниот приказ на овој индекс, просечната цена по која е купен лаптопот изнесува 44.335 денари. Три институции имаат цени пониски од просечната, и тоа од 3 % до 31 %, додека, пак, две имаат повисоки цени, и тоа околу 17 % и 19 %.

Разликите не можат да се објаснат со примените постапки бидејќи сите 5 договорни органи, во согласност со вредноста на тендерот, спровеле поедноставена отворена постапка или отворена постапка, потоа сите како критериум за избор ја користеле најниската цена, а со исклучок на Општина Битола, сите ја примениле и електронската аукција за намалување на цените. Бројот на доставени понуди се движел од 3 до 8, што говори за задоволителен број на добиените понуди и што дополнително збунува во однос на лоцирањето на причините за остварените разлики.

Разликата во цените не може да се објасни ниту со купените количини, за што најдобро говори фактот дека највисоката цена е постигната во постапка во која се купени 12 лаптопи, а најниската цена во тендер во којшто се купени 10 преносни компјутери.

Купени количини на лаптоп компјутери

Договорен орган	Број на лаптоп компјутери	Разлика на поединечната цена во однос на просекот
ЈЗУ Универзитетска клиника за радиотерапија и онкологија	10	-31,9 %
Агенција за национална безбедност на РСМ	15	-20,9 %
Општина Битола	31	- 3,0 %
АД Развојна банка на Северна Македонија	7	+16,9 %
Фонд на пензиското и инвалидското осигурување на РСМ	12	+19,4 %

*Количините се утврдени во согласност со тендерските документации

2.3. Индекс на рационалност на индустриска сол

Индустриската сол за одржување на патишта во зимски услови е купувана по цени од 3.052 до 7.132 денари за 1 тон. Станува збор за индустриска сол која е со чистота на NaCl од min 96 % и со влажност од 2 % до 3,6 %.

Соодносот помеѓу најниската и највисоката цена во набавката на индустриската сол е 1:2,33. Ова значи дека индустриската сол купена од страна на ЈП за одржување и заштита на магистралните и регионалните патишта – Скопје е за 133 % повисока од цената која за солта ја платила Општина Битола. Вака огромните разлики не можат да се објаснат со применетите постапки за јавни набавки, дотолку повеќе што ЈП за одржување и заштита на магистралните и регионалните патишта – Скопје ц.о. има купено и најголеми количини од солта, од дури 59.555 тони. Она што можеби го дава одговорот за високата цена на индустриската сол на јавното претпријатие е отсуството на конкуренција во тендерот, во којшто била доставена само една понуда.

Индекс на рационалност за индустриска сол (цена за 1 тон сол)

Договорен орган	Чистота на солта - NaCl min	Влажност на солта, максимум	Цена во денари со ДДВ	Разлика во однос на просекот
Општина Битола	96%	3 %	3.052	-59,4 %
ЈП Стипион 2011 Штип	96,6 %	3 %	3.540	-37,4 %
Општина Гевгелија	96 %	3 %	3.600	-35,1 %
Општина Гостивар	96 %	3 %	4.314	-12,7 %
Просек			4.864	0 %
ЈП Охридски комуналец Охрид	96%	2.5 %	5.103	+4,7 %
Град Скопје	96,6 %	3.6 %	5.280	+7,9 %
ЈКП Илинден н. Илинден	96,6 %	3.5 %	5.564	+12,6 %
ЈП Комуналец – Крива Паланка	96%	2 %	6.195	+21,5 %
ЈП за одржување и заштита на магистралните и регионалните патишта – Скопје ц.о.	96%	3 %	7.132	+31,8 %

*Просек од цените што ги плаќаат за оваа набавка институциите вклучени во индексот

Индексот на рационалност е изготвен врз основа на анализа на тендерите за овој вид набавки спроведени во 2020 и во 2021 година. Од првичните 24 тендери, индексот е изработен со 9 договорни органи, затоа што кај нив е пронајдена сличност на индустриската сол, која била рефус, со чистота на NaCl од минимум 96 % и со влажност од 2 % до 3,6 %.

Како што може да се види од табеларниот приказ на индексот, просечната цена по која е купувана индустриската сол што се користи за одржување на улици во зимски услови изнесува 4.864 денари. Притоа, четири институции ја купувале солта по цени пониски од просечната, а пет институции по цени повисоки од просечната. Овие разлики констатирани во цената на набавката на индустриската сол не можат да се објаснат од применетите постапки за јавни набавки. Имено, соодветно на проценетите вредности на тендерите, сите институции примениле постапка за мала набавка, поедноставена отворена постапка или, пак, отворена постапка. Во исто време сите институции како критериум за избор на најповолна понуда ја користеле најниската цена, а сите ја планирале и електронската аукција. Сепак, во постапката во која договорот за набавка на индустриска сол е со највисока цена била добиена единствена понуда, исто како и во постапката спроведена од страна на ЈКП Илинден. Во сите останати тендери, бројот на понуди се движел од две до четири.

Нејасно е што влијаело, во набавка на сол од 59.555 тони за период од две години (2020 – 2022), спроведена од ЈП за одржување и заштита на магистралните и регионалните патишта – Скопје, да биде доставена само една понуда. Имено, станува збор за финансиски голем договор, којшто достигнал износ од 424.731.495 денари, односно 6,9 милиони евра. За големите разлики во цената во овој индекс најдобро говори податокот дека доколку солта се купела по најниската цена, таа ќе чинела вкупно 181.761.860 денари односно 2,9 милиони евра. На овој начин би се заштедиле дури 4 милиони евра. Сепак, според известувањето за реализиран договор доставено до Електронскиот систем за јавни набавки, јавното претпријатие реализирало само 38,60 % од договорот, односно не ги порачало планираните количини сол.

Планирани количини за набавка на индустриска сол

Договорен орган	Количина во тони	Разлика на поединечната цена во однос на просекот
Општина Битола	448	-59,4 %
ЈП Стипион 2011 Штип	200	-37,4 %
Општина Гевгелија	50	-35,1 %
Општина Гостивар	1	-12,7 %
ЈП Охридски комуналец Охрид	82,4	+4,7 %
Град Скопје	4.000	+7,9 %
ЈКП Илинден н. Илинден	106	+1,6 %
ЈП Комуналец – Крива Паланка	56	+21,5 %
ЈП за одржување и заштита на магистралните и регионалните патишта – Скопје ц.о.	59.555	+31,8 %

*Количините се утврдени во согласност со тендерските документации

Кога ќе се земат предвид набавените количини, може да се заклучи дека Јавното претпријатие за одржување и заштита на магистралните и регионалните патишта – Скопје ц.о. планирало да набави 12 пати поголема количина на индустриска сол од сите останати институции заедно, но притоа има повисока цена од просечната, и тоа за 31,8 %. Очигледно дека некои други фактори влијаеле дестимулативно врз конкуренцијата во набавката на солта.

ГЕНЕРАЛЕН ЗАКЛУЧОК

3

Индексот на рационалност во ова издание е изработен за набавка на **прочистувачи за воздух** (капацитет за покривање на површина во просек од 30-ина м² и волумен на прочистен воздух од 300 до 390 м³/h), **лаптоп компјутери** (димензии од 15,6 инчи, хард диск од 256 GB, рам-меморија од 8 GB, брзина на процесор од 3,4 до 4,10 GHz и со вграден оперативен софтвер Windows 10 Pro) и **индустриска сол** за одржување улици во зимски услови (чистотата на NaCl од min 96 % и влажност од 2 % до 3,6 %).

Најголема разлика во цената е евидентирана во набавката на индустриска сол, а најмала во набавката на лаптоп компјутери.

Сумарно, индексот на рационалност ги даде следните сознанија:

- **прочистувачите за воздух** се купувани по цени од 8.024 до 15.143 денари, со што највисоката цена е за 89 % повисока од најниската;
- **лаптоп компјутерите се купувани по цени од** 33.600 до 55.028 денари, и со тоа највисоката цена е за 64 % повисока од најниската и
- **индустриската сол** е купувана по цени од 3.052 до 7.132 денари за 1 тон, со што највисоката цена е повисока од најниската за дури 133 %.

Причините за разликите во цените во сите предмети на набавка не можеа да се објаснат со применетите постапки за јавни набавки. Имено, во зависност од големината на проценетите вредности на тендерите, институциите користеле соодветни постапки од т.н. „набавка од мала вредност“ преку „поедноставена отворена постапка“ и „отворена постапка“. Во сите тендери како критериум за избор се користела најниската цена, а постоела и доминација во примената на електронската аукција.

Разликите во повеќето случаи не беа резултат ниту на купените количини. Она што секако влијаеше врз цените е конкуренцијата и очигледно е дека во постапките во коишто таа изостанува, цените се повисоки. Воедно, отсуството на јасни причини за констатираните разлики во цените води и кон сомнеж за субјективни влијанија на пазарот на јавни набавки.